

A bírálóbizottság értékelése

Komlósiné Knipf Erzsébet akadémiai doktori értekezése több évtizedes kutatásainak összegzése. A magyarországi németek által beszélt egyik nyelvváltozat szókincsének változásait mutatja be kutatásai alapján, megfelelő elméleti keretekben, az anyanyelvi beszélő kompetenciájával. A kisebbségi helyzetben beszélt nyelvváltozat szókincsének elemző leírása alapvetően dialektológiai, szociolingvisztikai, kontaktnyelvészetű és pragmatikai természetű. A vizsgálat komplex jellegével úttörőnek számít ezen a területen. Kétnyelvűségi körülmények között végzett szóképzési vizsgálat eddig nem állt rendelkezésre.

A disszertáció a kisebbségkutatás terminológiai kérdéseivel, a kutatás empirikus-metodológiai vonatkozásaival, valamint a kisebbségi helyzetben levő nyelvek változásának elméleti hátterével és a változások okaival foglalkozik. Ezen a téren elemző kutatásokon alapuló, négy csoportot megkülönböztető tipológiát alkotott és alkalmazott.

A szerző három különböző időszakban gyűjtött beszélt nyelvi anyag empirikus vizsgálatát, részletes elemzését ismerteti. A kisebbségi nyelv szókincsének változási irányait, ezek nyelven belüli és nyelven kívüli okait is tárgyalja, megállapítva, hogy a nyelv szókészlete a fokozódó mértékű veszteségek mellett dinamikusan pótolja a lexikai hiányokat, ezzel biztosítva az egész rendszer kommunikatív működőképességét. A szókészlet bővítésének egyik lehetőségeként alkalmazott szóképzés különféle eseteit is bemutatja, s ezeket gazdag nyelvi anyaggal hitelesíti. A részletes elemzésekből általános következtetéseket is levon az adott lexikai-grammatikai kérdéskört tekintve.

A széleskörű szakirodalmi tájékozottsággal elvégzett, konkrét nyelvi anyag elemzésén nyugvó kutatás új eredményekkel (multikauzális megközelítés, a mentális lexikon empirikus vizsgálata, a nyelvvesztés jellemzői) gyarapítja a magyarországi német nyelvjáráskutatást, szélesebben az egész magyarországi nyelvészetet. A művet a nemzetközi germanisztika is a fontos alkotások között tartja számon.